

ΦΙΛΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ

Ἀγαπητέ μου,

κρέατος· ὁ Ἡρωδιανὸς λέγει περὶ τοῦ Ἡλιογαθά-
λου ὅτι «χοίρων ἀπέχετο Φοινίκων νόμῳ»· ὁ δὲ
Πορφύριος φέρει μάλιστα ὡς λόγον τῆς ἀποχῆς
τῶν Φοινίκων τὸν αὐτὸν ὄν καὶ διὰ τοὺς Ἰουδαίους,
δῆλα δὲ «ὅτι οὐδ' ὄλως ἐν τοῖς τόποις ἐφύετο ὕς».
Ἄλλὰ τοῦτο ἦτο μᾶλλον οὐχὶ ἡ αἰτία ἀλλὰ τὸ
ἀποτέλεσμα τῆς ἀποστροφῆς ἐκείνης. Τὸν αὐτὸν
θρησκευτικὸν θεσμόν κατὰ τοῦ χοιρείου κρέατος εἴ-
χον καὶ οἱ Αἰθίοπες κατὰ τὸν Πορφύριον. Τὸ ἴδιον
τέλος ἐξάγεται ἐκ τοῦ Αἰλιανοῦ καὶ περὶ τῶν ἀρ-
χαιῶν Ἰνδῶν, τοῦθ' ὅπερ ὁμοίως τινὲς ἀμφισβητοῦσιν.

Ἄλλ' ὁμοίως καίτοι οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ νομοθέται
τῶν θρησκευμάτων ἀπηγόρευον τοῖς λαοῖς τὴν βρω-
σιν τοῦ χοιρείου κρέατος, φαίνεται ὅτι οἱ θεοὶ τῶν
δὲν ἀπέκρυπτον τὴν εὐαρέσκειάν των πρὸς τὴν ἐξ
αὐτοῦ κνίσσιν καὶ τοῦτο ἐνοοῦντες οἱ πιστοί, καί-
τοι αὐτοὶ δὲν ἔτρωγον τὸν χοῖρον, δὲν ἐδίσταζον
νὰ τὸν θυσιάζωσι καὶ καίωσι τοῖς θεοῖς. Οὕτω π. γ.
οἱ Αἰγύπτιοι κατὰ τὸν Ἡρόδοτον «τοῖσι μὲν ἄλ-
λοισι θεοῖσι θύειν ὕς οὐ δίκαιον, Σελήνῃ δὲ καὶ
Διονύσῳ μόνουσι τοὺς ὕς θύσαντες πατέονται τῶν
κρεῶν, οὐς τῆσι ἄλλῃσι ὀρθῆσι ἀπεπτυγήμασι».
Ἄλλὰ πλὴν τῶν Αἰγυπτίων, ὡς ὁ Στράβων, ὁ Ὀβί-
διος καὶ ἄλλοι συγγραφεῖς μαρτυροῦσι, καὶ ἕτεροι
λαοί, βδελυσσόμενοι τὸ χοιρεῖον κρέας, οὐχ ἤπτον
προσέφερον τοῖς θεοῖς τῶν θυσίας χοίρων. Τώρα ἂν
οἱ ἀγαθοὶ ἱερεῖς των, μετὰ τὴν θυσίαν καὶ ἐκ τῆς
θυσίας, ἀπέλειγον τεμάχιόν τι ὀπτοῦ χοιριδίου ἱε-
ροκουρσίως, δὲν τὸ γνωρίζομεν, τὸ ὑποθέτομεν ὁμοίως!

Ἄξιον σημειώσεως εἶναι καὶ ὅ,τι ὁ Ἀθήναιος λέγει
περὶ τῶν Κρητῶν, ὅτι δῆλα δὲ οὐδ' αὐτοὶ ἔτρω-
γον χοίρειον κρέας, οὐχὶ διότι ἐθεώρουν αὐτὸ ἀκά-
θαρτον, ἀλλὰ τὸναντίον διότι ὁ χοῖρος ἦν παρ' αὐ-
τοῖς ἱερός. Τέλος σημειώτεον ὅτι ἔθνη τινὰ εἶχον
τὴν συνήθειαν νὰ μεταχειρίζονται τὸν χοῖρον ἐν τῇ
μαγικῇ τέχνῃ, ἐν τῇ μαντείᾳ καὶ ἐν τοῖς ὁμοίοις.
Ἐὰν ὁ ἀναγνώστης ἔχει τὴν περιέργειαν νὰ μάθῃ
πολλὰ καὶ παραδόξα περὶ τούτου ἅς ἀναγνώσῃ τὸν
Cassel. Ἐπίσης πολλὰ εὐρίσκει τις παρὰ τῷ
Michaelis, Augusti, Sonnini, Greuzer, Ro-
hrison, Russel καὶ παρ' ἄλλοις.

Ἐὰν δὲ πάντα σχεδὸν τὰ θρησκευτάματα ἐκίνησαν
ἄσπονδον πόλεμον κατὰ τοῦ χοίρου, ὁ χριστιανι-
σμός τί ἄρα γε ἐδίδασκε περὶ τούτου;

Ὁ χριστιανισμὸς διὰ μὲν τοῦ θεμελιωτοῦ αὐτοῦ
ἐκῆρυξε τὰ χαρακτηριστικώτατα ταῦτα ὅτι «τὰ ἐκ-
πορευόμενα ἐκ τοῦ στόματος, ταῦτα εἰσὶ τὰ κινῶντα
τὸν ἄνθρωπον»· διὰ δὲ τοῦ κήρυκος αὐτοῦ Παύλου
προσέθηκε «Χάριτι βεβαιουῦσθαι τὴν καρδίαν, οὐ
βρώμασιν, ἐν οἷς οὐκ ὠφελήθησαν οἱ περιπατήσαν-
τες. Ἀποστήσονται δὲ τινες τῆς πίστεως, προσέ-
χοντες πνεύμασι πλάνοις . . . ἀπέχεσθαι βρωμά-
των, ἃ ὁ Θεὸς ἐκτίσεν εἰς μετάληψιν μετὰ εὐχα-
ριστίας τοῖς ἐπεγνωκόσι τὴν ἀλήθειαν. Ὅτι πᾶν
κτίσμα Θεοῦ καλὸν καὶ οὐδὲν ἀπόβλητον. Τὰ βρώ-
ματα τῇ κοιλίᾳ καὶ ἡ κοιλία τοῖς βρώμασιν· ὁ δὲ
Θεὸς καὶ ταύτην καὶ ταῦτα καταργήσει. Οὐ γὰρ
ἐστὶν ἡ βασιλεία τοῦ Θεοῦ βρώσιν καὶ πόσιν
ἀλλὰ δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη!»!

Πῆγα στὰ θηρία. Κ' εἶδα τὸν ἐλέφαντα καὶ θυμῆθηκα
τὸν κομικοτραγικὸν στίχον τοῦ Νερούλου: «Ὁ Αἰάντας ὁ γί-
γαντας ἐλέφαντα ὁμοιάζει». Ἄλλ' ὁ γίγαντας αὐτὸς ποῦ
ξαπλῶνει τὴν τεράστια προβοσκίδα του γιὰ νὰ δράξῃ καὶ
τὸ μικρότερον κομματάκι ψομὶ ποῦ τοῦ παρουσιάσῃς, ὁ δι-
πλοθεμελιωμένος αὐτὸς πύργος, μὲ τὸ κομὶ του ποῦ εἶνε
σὰ φλοῦδα δέντρον ἑκατοχρονίτικον, μὲ ταῦτά του σὰ δι-
σκους τριμμένους πρὸς τὰ χεῖλη, μὲ τὰ ματάκια του μισό-
κλειστα καὶ τριχονέπασσα, ποῦ καθὼς εἶνε ἀνυσοδεμένος
κουνιέται χωρὶς νὰ μετατοπίξῃται, σὰ γολέτα δεμένη στὸ
μῶλο ποῦ τὴν ἀλαφρογέρονει φουσκοθαλασσιᾶ ὁ γίγαντας
αὐτὸς δὲν ἔχει τίποτε στάληθινὰ γιγάντειο. Τότε βλέπεις,
κι ἄσφ' περάσῃ τὸ πρῶτο ἐξάρσιμα, σοῦχεται νὰ γελάσῃς.
Ἔχει κάτι ἥσυχον, ταπεινὸ, ὑποταχτικὸ, φιλοσοφικὸ· εἶνε σὰ
γεροδάσκαλος· καθὼς λέει κι ὁ φίλος μας ὁ Γιώργος εἶνε σὰ
μεικρῶς τῆς ἀπόκρισας τὸ κεφάλι του ποῦ κίποιος ποιητῆς
τὸ παρομοιάσῃ με βράχο, δὲν εἶνε καὶ σὰν προσωπίδα; Τὰ δυὸ
λιοντάρια ποῦ εἶνε κλεισμένα χωριστὰ σ' ἓνα κλουβὶ δὲ φτά-
νουν ἴσα με τὰ μισὰ του· σιμώνεις ὅμως κι ἀναπνέεις ἕναν
ἀέρα ὕψους, καὶ νοιώθεις τὸ σύμβολο τῆς λεβεντιάς. Κάτι
ἀνάλογο μὲ τὴν ἄγρια θάλασσαν ὅταν τῇ βλέπῃς ἀπὸ τῆ
στεριά. Δυὸ ξανθὰ λιοντάρια μεγαλοπρεπέστατα· περπα-
τοῦν καὶ τὰ τρέμεις, κυττάζων καὶ σοῦχεται νὰ νοιατί-
σῃς, στέκονται καὶ τὰ καμαρώνεις, κἀθονται καὶ τὰ σέβε-
σαι, ξαπλώνονται, καὶ τίποτε δὲ χάνουν ἀπὸ τὴν περηφά-
νεια τους. Φοβερὰ σὰ θηρία κι ὠραῖα σὰν ἀγάλματα· τὸ
μούγκισμά τους γροικιέται σὰν ἀδιάκοπη βροντή· σὰ νε-
ροπαῖοιο, λέει ὁ φίλος μας ὁ Γιώργος. Κ' οἱ τίγρεις, σμα-
ζεμένες, ἀσάλυτες. ἂν δὲν ἐδειχναν ἀπὸ καιρὸ σὲ καιρὸ τὰ
χρονῶν καὶ ἀστραφτερά τους μάτια, θὰ φάνταζαν σὰν πλού-
σια κλαδωτὰ στρωσίδια, κεντισμέν' ἁρμονικώτατα. Κ' ἡ
λεοπαρδαλις; ποτὲ δὲ θὰ ξεχάσω τὸ σφαιρεῖλα τῆς ἀνή-
συχου καὶ πονηροῦ κι ἄγριο μαζί περπάτημα· χιλιοπλομιστῆ
σὰν οὐρανὸς ἀστερωμένος· πλαστικὴ ὁμορφιά, μὲ δίχως
νῆχη καὶ τὴν ἠθικὴ τὴ χάρι, τὴν ψυχὴ τοῦ λιονταριοῦ.
Παρ' ὀλίγο νὰ ξεχάσω τὸν ἀνθηρὰ τὸ βελουδέιο, τὸν
ἀκριβὸ· μοῦ εἶπαν πῶς γέννησε προχθὲς κ' ἔφαγε τὰ παι-
διά του· ὁ φίλος μας ὁ Γιώργος λέει πῶς τῆφαγε γιὰ νὰ
τὰ γλυτώσῃ ἀπ' τὴν σιλαβιά! Τὲς ὄαινες τὲς συχαίνομαι
βρωμερῇ ἀγριάδᾳ· κ' οἱ λύκοι; τί ἀσχημιὰ! Ὅσο γιὰ τοὺς
αἰτούς; θλιβερώτατη θοριά! Ἐμῶσαι τοῦ Σίλλερ τὸ ποι-
ημα, τὸν Πήγασον βαλμένο νὰ ὀργῶνι χωράφια; Αἰτὸς μέσα
στὸ κλουβὶ, κάτι χειρότερον εἶνε καὶ πλέον βάρβαρο κι ἀπὸ
τὸν Πήγασον τοῦ Σίλλερ. Τώρα ξέρεις γιὰ τί τρελλαίνεται ὁ
κόσμος, ποῦ στέκει καὶ ποῦ χάσκει, καὶ ποῦ γελά καὶ ποῦ
ἐσφραίνεται καὶ ποῦ ἐνθουσιάζεται καὶ ποῦ δὲ χορταίνει;
Στὰ λιοντάρια καὶ στ' ἄλλα, ἔξω ἀπὸ τὸν ἐλέφαντα, μιὰ ματιὰ
δίχρει, καὶ περῶ. Ἄς εἶνε καλὰ οἱ μαίμοδες; μονάχα ἐκεῖ-
νες τότε τρελλαίνον· μόνο γιὰ νὰ ἰδῇ ἐκεῖνες στριμώνεται.
Τόσον ἀληθεύει πῶς τὸ πλῆθος ἀγαπᾷ ὅχι τ' ὠραῖο, ἀλλὰ
τὸ ἐσχάριστο· ὅχι ὅτι ἔχει νόημα, ἀλλ' ὅτι τὸ διασκεδάζει
τὸν παλιάτσο τὸν αἰσθάνεται βαθύτερα κι ἀπὸ τὸν ποιητῆ.
Χάνεται γιὰ τὰ χωρατὰ τῆς μαίμοδος ἴσως νὰ νοιώθῃ καὶ
μιὰ κρυφὴ ἀδυναμία γιὰ τοὺς προγόνους του.